

TÜRK ATASÖZLERİNDE BORÇ ve BORÇLULUK*

Cevdet AVCI

Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, cvdtavci@gmail.com

Özet

Atasözleri halk hayatında önemli bir yer tutar. Anonim dünya görüşünün ifade biçimlerinden birisi olan atasözleri, halk felsefesini yansıtır. Hüküm verici özelliğiyle ön plana çıkan atasözleri, Türk kültürünün pek çok yazılı kaynağında geçmişten günümüze karşımıza çıkmaktadır. Yazılı kültür ortamına taşınmış olmasına karşın Türk atasözlerinin, asıl varlık alanı sözlü kültür ortamıdır. Atasözleri, halk fikrinin en yoğun ifade biçimleri olarak sözlü ortamda nesilden nesile aktarılmaktadır. Atasözü ve deyim gibi kalıp ifadeler Türk kültüründe iletişimin temel araçlarından. Sözlü kültür geleneğinin çok güçlü olduğu toplumlarda olaylar karşısındaki tutum ve davranışlar bu kalıp ifadeler vasıtasıyla sağlanır. Toplumun hayat tecrübesini sonraki kuşaklara aktarım araçlarından birisi atasözleridir. Bu tecrübeler içerisinde toplumun ekonomik hayatla ilgili deneyimleri de vardır. Ekonomik hayat içerisindeki borç ve borçluluk konusunda halkın tutumu da atasözlerine yansımıştır. Bu çalışmanın amacı, halk hayatının ekonomik boyutu içerisinde yer alan borç ve borçluluk konusunun atasözlerine yansıma biçimlerini incelemektir. Bu bağlamda öncelikle atasözleri terimi izah edilerek atasözlerinin genel özellikleri hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Atasözlerinin oluşum ve kullanım özellikleri değerlendirilmiştir. Daha sonra seçilen atasözleri yapı, içerik ve kullanım bağlamları ile işlev özellikleri çerçevesinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atasözleri, Ticaret, Borç, Borçluluk, Halk Fikri

DEBT AND INDEBTEDNESS IN TURKISH PROVERBS

Abstract

Proverb should an important place in public life .One of the sayings of the anonymous world of expression is opinion of the public philosophy. With the provisions transmitter feature prominent proverbs, the Turkish culture emerges from the past in many written sources. Although Turkish proverb sare carried in to inscriptive culture their main realm of existence is the spoken culture settings. Phrases such as proverbs and idioms one of the basic means of communication in Turkish culture. Events, attitudes and behaviors in society is very strong cultural tradition of oral expression is mediated by these patterns. Proverbs are one of society's life experience to the next generation of transport vehicles. The economic life of society relevant experience in this experience as well. In people's attitude towards the debt and the debt is reflected in the economic life of the proverbs. The aim of this study is to examine the economic dimensions in the public life of the debt and debttness and the implications of the proverbs. In this context priorities are given to information about the general characteristics of proverbial sayings by explaining the term. The formation and usage of proverbs is evaluated. Later the selected proverbs structure, content, function and usage context is examined.

Key Words: Proverbs, trade, debt, debttness, public view

* Bu makale, Halk Kültüründe İktisat ve Ticaret Uluslararası Sempozyumunda (27-28-29 Nisan 2012) sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

Giriş

Türk kültüründe ticaret anlayışı ve iktisadî hayat, sadece ekonomik geçim temin etmeye yönelik bir etkinlik olmayıp aynı zamanda halk hayatında geleneksel uygulamalarla sınırları belirlenmiş bir kültürel yaşam biçimidir. Türk sosyal hayatının ve yaşam felsefesinin bir yansıması olarak, gündelik hayatın her anında belirli geleneklerin olduğu ve bu geleneklerin insan hayatının her safhasında kendisini hissettirdiği görülmektedir. Ticaret hayatına dair genel kabuller, ticarî kurumlar, esnaf ve tacirlerin yapmaları ya da yapmaktan kaçınmaları gereken hususlar, tamamen kültürel yapıdan kaynağını alan ve işlerliği de bu kültürel yapıya bağlı olan unsurlardır.

Çalışmamızda Türk inanç ve düşünüş kalıplarının, Türk'ün hayat felsefesinin yalın, kısa ve yoğun biçimde yansıdığı atasözlerinden hareketle Türk halkının ticarî hayatın önemli unsurlarından olan “borç” ve “borçluluk” karşısındaki tutumu ele alınmıştır.

Bu çalışmada konu olarak atasözlerinin ve borç/borçluluk kavramlarının seçilmesinin nedeni atasözlerinin muhtevasıyla ilgilidir. Atasözleri bir toplumun genel kabullerini, doğru ve yanlış anlayışını ortaya koyan, gerekli olduğunda kullanılan, işlevsel halk edebiyatı ürünleridir. Atasözlerinden hareketle yapılacak değerlendirmeler insanın, toplumun ve milletin anlaşılmasını sağlayabileceği gibi, toplumda var olan mevcut problemlerin çözüme kavuşturulmasına da katkı sağlayabilir.

Konu olarak “borç” kavramının ve “borçluluk” fikrinin seçilmesinde ise ticarî hayat içerisinde bu kavramların önemli bir yeri olmasıdır. Bu kavramlar üzerine yapılacak değerlendirmelerle Türk ticaret hayatında borç anlayışının kültürel olarak nasıl ele alındığı ve değerlendirildiği tespit edilebilir kanaatindeyiz. Çalışmada Ömer Asım Aksoy (Gaziantep Ağzı I-II. 1945), Aydın Oy (Tarih Boyunca Türk Atasözleri. 1972), Özkul Çobanoğlu'nun (Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü. 2004) çalışmalarında ve Türk Dil Kurumu'nun hazırladığı yayınlardan tespit edilen atasözleri, içerik ve işlev özellikleri göz önüne alınarak tahlil edilmiş ve değerlendirilmiştir. Atasözleriyle ilgili pek çok yayın bulunmasına rağmen, özellikle Ömer Asım Aksoy'un çalışması ve TDK'nın genel ağdaki sayfasında yer alan “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü”¹ ile “Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler I-II”ⁱⁱ adlı çalışmaları, diğer çalışmalarda var olan atasözlerine de yer verdiği için, değerlendirmelerimiz bu çalışmalarla sınırlandırılmıştır.

Bir araya gelerek topluluklar halinde yaşama becerisini gösteren insan, fiziki gereksinimlerini karşılamanın yanı sıra kültürel değerler üretme noktasında da aynı toplumsal akli kullanmaktadır. Özkul Çobanoğlu tarafından “halk fikri” olarak ifade edilen bu ortak algılayış biçimi, üretilen bütün halk bilgisi malzemelerine içerik verir. “İnsan ile dünyanın tabiatlarına ve yeryüzünde insanın hayatına dair geleneksel kabulleri ve varsayımları oluşturan halk fikirleri, bütün halk bilgisi ürünlerinin içinde yer alır.” (Çobanoğlu 2000: 12-15).

Atasözleri de halk fikirleri tarafından üretilmiş, korunmuş ve sözlü kültür ortamı içerisinde günümüze kadar taşınmışlardır. *“Anonim dünya görüşü”*nün en yoğun ifade biçimlerinden olan atasözleri, halkbiliminin diğer türleri gibi *“halk felsefesinin dışı vurum formlarından”* birisidir (Çobanoğlu 2000: 12-15). *“Her bir atasözü, içinde en az bir veya iki halk düşüncesini temsil eden ifade taşır.”* (Çobanoğlu 2000: 12-15). Bu çerçevede atasözlerinin anlaşılması ve atasözleriyle ilgili yapılan çalışmalar, Türk halk felsefesinin konulmasına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır; zira atasözleri, söz konusu dünyayı kolektif algılama biçiminin ifade kalıpları olarak geçmişten günümüze sözlü kültür ortamı içerisinde aktarılmışlardır.

Bu noktada atasözleriyle ilgili tanımları değerlendirmek, atasözlerinin özelliklerinin ortaya konulmasına katkıda bulunacaktır. Ömer Asım Aksoy, atasözlerini; *“kuvvetli bir fikri, derin bir düşünceyi veya hayat tecrübelerinden alınmış bir dersi; ya öğüt, ya genel kural yahut âdet ve gelenek olarak; kısa, özlü bir düstur şeklinde belirten, halkın ortak bilincinden doğmuş ve uzun zamanların süzgecinden geçmiş yaygın, sevilir sözlerdir.”* (Aksoy, 1945: 213) şeklinde tanımlamaktadır.

Şükrü Elçin ise atasözlerini, *“ilk söyleyicileri tespit edilemeyen hayat prensibi olacak fikir ve düşünceleri, din, ahlak, hukuk, iktisat, terbiye, gelenek-görenek ile tabiat olaylarından, teknikten vb. çıkacak kaideleri müşahhasan mücerrede giden bir yolla, bazen bir fıkra kılığında söz ve yazı ile nesillerden nesillere intikal ettiren hikmetli cümlelerdir.”* (Elçin 1981: 684) şeklinde tanımlamaktadır.

Atasözlerinin bu tanımlarını genel olarak değerlendirdiğimizde, tanımlarda atasözlerinin genel kural niteliği taşıdığı, halkın ortak duygu ve düşüncelerinin atasözlerinde ifade edildiği, tecrübe sonucunda oluşan bilginin kuşaklar arasında kalıplaşmış sözler hâlinde aktarımını sağladığı vurgulanmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere atasözleri, insanın doğayla ve toplumla olan bütün münasebet alanlarında oluşan tecrübeleri ve bu tecrübelerden hareketle ulaşılan çıkarımları, sonraki kuşaklara aktarmak için bir taşıyıcı görevi üstlenmektedir. Yine Şükrü Elçin'in ifadesiyle *“atasözleri, zamanın seyri ve sosyal çevrenin coğrafyası içinde şekil ve muhtevasını kazanarak günümüze gelmiştir.”* (Elçin 1981: 684). Bu noktada atasözlerinin toplumun sosyokültürel şartları tarafından şekillendirildiğini ve uzun zaman diliminin atasözlerinin oluşmasında temel etken olduğunu da ifade etmek gerekmektedir.

“İlk örnekleri manzum olan atasözleri, belli bir dil, kültür, mantık, tecrübe, zevk ve muhakeme seviyesinde meydana gelir.” (Elçin 1981: 685). Dolayısıyla atasözlerini kolektif bir sanat biçimi olarak da nitelendirilebilir. Anonim dünya görüşünün yansımalarından olan atasözleri, oluşum itibarıyla fert tarafından söylenmiş ve *“bunu kendi ruhuna uygun bulan halk tarafından benimsenerek kabul görmüştür.”* (Akün 2006: 117-119).

Atasözleriyle ilgili önemli bir diğer nokta da atasözlerinin kullanım biçimidir. Atasözleri belirli bir bağlam içerisinde ortaya çıkan anonim nitelikli halk edebiyatı ürünleridir. *“Bir masal, hikâye ya da türkü gibi bağımsız olarak icra edilemez.”*

Kendisinden masal anlatması istenilen masalcı masalını anlatabilir; ancak atasözünde böyle bir icra biçimi yoktur. Bir atasözünün söylenilebilmesi için belli bir vesilenin olması gerekir.” (Boratav, 1995: 118). Burada ifade edilmesi gereken diğer bir husus da yaratım aktarım ortamı bakımından belirli şartlara ihtiyaç duyan atasözlerinin *“bağımlı bir tür özelliği”* (Aça, Ekici 2010: 206) taşımasıdır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere halk hayatının bütün alanlarına dair tavsiyelerde bulunan atasözleri, ticaret konusunda da insan ilişkilerine yön verici ve düzenleyici çıkarımlar ve genellemeler yapmıştır. Özkul Çobanoğlu, ekonomik hayatla ilgili görüşlere yer veren atasözlerinden hareketle Türk halkının düşünce ve tecrübe yoluyla vardığı ilkelerin neler olduğunun tespit edilebileceğini ifade etmekte ve *“Türk sosyo-kültürel yapısında sözü edilen meslekler, alışveriş, para, borç, tutum-biriktirme-saklama, ortaklık, veresiye, mal mülk edinme gibi konularda geçmişten günümüze intikal eden tespit, görüş ve kanaatler atasözlerinde dile getirilmektedir.”* (Çobanoğlu 2004: 33) diyerek, atasözlerinin önemini vurgulamaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmanın konusunu oluşturan borç konusu ve borçluluk fikrini ele alan atasözlerine baktığımızda, söz konusu atasözlerinin üç grup hâlinde değerlendirilebileceği görülmektedir. Tespit ettiğimiz atasözlerini “genel olarak borç almak ve borç vermek konusunu ele alan atasözleri”, “borçlunun ve alacaklının psikolojisini ve içinde bulunduğu durumu değerlendiren atasözleri” ve “borcun ödenmesini değerlendiren atasözleri” olarak üç alt başlık hâlinde değerlendirdik.

Genel Olarak Borç Almak ve Borç Vermek Konusunu Ele Alan Atasözleri

Burada öncelikle incelediğimiz kaynaklarda yer alan borç almak ve borç vermek konusundaki genel kabulleri yansıtan, bu konuda tavsiyelerde bulunan atasözlerini ve kısaca hangi anlamda kullanıldıklarını ifade ettikten sonra, bir bütün hâlinde değerlendirme yapacağız. Bu konuda tespit ettiğimiz atasözleri şunlardır:

Borçsuz çoban yoksul beyden yeğdir.

“Yoksulluk ve sıkıntı içinde olup da bey adı taşımaktansa borçsuz ve sıkıntısız bir çoban olmak daha iyidir.” (ADS).

Borçtan korkan kapısını büyük açmaz.

“Borçlanmak istemeyen fazla açılmaz, giderlerini kısar, kendi durumuna uygun bir yaşama yolu tutar” (ADS).

Aç kalmak, borçlu olmaktan iyidir.

“Sözünün eri olana, borcunu ödeyememek aç kalmaktan daha ağır gelir.” (ADS).

Alacağım olsun da alakargada olsun.

Borçlu olmaktansa alacaklı olmak iyi bir şeydir.

Ala kargada hakkım olsun, alamazsam gözümü oysun.

“Zengin ve güvenilir bir adamda alacağı olan, bu alacağın batmasından korkmaz”. (Aksoy 1945: 250)

Arpacıya borç eden ahırını tez satar.

“Bir iş borçla sağlıklı bir biçimde yürütülemez.” (ADS).

Borca aylık bir aylık. (BAAD 2009: 70).

Başkasından borç olarak alınan ekonomik kaynakla sağlanan zenginlik geçidir.

Borç alan dert alır. (BAAD 2009: 70).

Borç alan kişi aynı zamanda borçtan kaynaklanan bütün sıkıntıları da üzerine almış olur.

Borç ödenir, kira ödenmez.

“Kiracı olmaktansa, borca girip ev sahibi olmak daha iyidir.” (ADS).

Borç vermek zordur, borç istemek ondan daha zordur. (BAAD 2009: 70).

Borç ve borçluluk veren için de isteyen için de zor bir durumdur.

Borç yiğidin kamçısıdır (Oy 1972: 269).

Borç alan kişi, daha çok çalışmak zorunda kalır.

Borç yiyen kesesinden yer.

“Borçla alışveriş yapan, aldıklarının parasını hemen ödemesi de günün birinde mutlaka ödeyecektir.” (ADS).

Borçlunun malı olmaz ((BAAD 2009: 70).

Borç alınarak kazanılan mal, veresiye olduğu için o kişiye ait değildir.

“Dilenciye borçlu olma, ya düşününde ister ya bayramda.”

“Çıkarından başka bir şey düşünmeyen kimse ile ilişki kurma, seni nerede rahatsız edeceği belli olmaz.” (ADS).

Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol.

“Tanıklık boş oturan kimselerin, kefillik ise parası çok olan kimselerin işidir.” (ADS).

Bu atasözlerinde borç almanın, borçlu olmanın ve borç vermenin tavsiye edilmediği görülmektedir. “Borç yiğidin kamçısıdır” ve “Borç ödenir, kira ödenmez” gibi atasözleri borç almayı olumlayan ve destekleyen atasözleridir. Bu atasözlerinin dışındaki atasözleri ise borçlu olmanın olumsuz bir durum olarak değerlendirildiği atasözleridir. Bu atasözlerinde borç ve borçluluğun kaçınılması gereken bir durum olduğu yönünde tavsiyeler vardır. Burada hem borç almanın hem de borç vermenin olumsuz sonuçlar yaratacağı ifade edilmektedir. Borçlu olmaktansa “yoksulluğun”, “açlığın” daha iyi olduğu vurgusu yapılırken, borçluluğun geçici bir iyileşme ortaya çıkartacağı ifade edilmektedir. “Borç vermek zordur, borç istemek ondan daha zordur” atasözü karşılaştırmalı olarak, borç alan ve veren şahısların durumunu ele almakta, borç vermektense istemenin daha zor olduğunu, ama her halükarda ikisinin de zor olduğu ifade etmektedir.

Borçlu ve Alacaklının Psikolojisini ve İçinde Bulunduğu Durumu Değerlendiren Atasözleri

Tespit ettiğimiz atasözlerinin bir kısmı borçlu ve alacaklının psikolojisini ve içinde bulunduğu durumu değerlendiren atasözleridir. Bu atasözleri genel olarak borç almanın ve vermenin olumsuz bir durum olarak nitelendirildiği atasözleriyle anlam olarak örtüşmektedir. Tespit ettiğimiz atasözleri şunlardır:

Bin tasa bir borç ödemez.

“Borçlu ne denli üzülürse üzulsün borç sıkıntısından kurtulamaz.” (ADS).

Borçlu ölmez, benzi sararır.

“Borç kişiyi öldürmez ancak hasta edecek kadar üzer.” (ADS).

Borçlunun dili kısa gerek.

“Borcu olan kimse, alacaklısına karşı ileri geri konuşmamalı, aşağıdan almalıdır.” (ADS).

Borçlunun yalımı alçak olur.

“Borçlu, özellikle alacaklısının yanında göğsünü gere gere gezemez, suçlu gibi durur.” (ADS).

Borcun iyisi olmaz, borçlunun iyisi olur. (BAAD 2009: 70).

Borç her zaman için kötüdür; ancak borçlunun iyisi borcuna sadık olanıdır.

Borçlunun döşeği (gömleği), ateşten olur. (BAAD 2009: 70).

Borç alan kişi, bu borcu ödemenin kaygısıyla daima sıkıntı içerisinde.

Borçlunun duacısı alacaklısıdır.

“Borçlunun ölmemesi ve para kazanması için en çok dua eden alacaklısıdır.” (ADS).

Borçtan korkma, alacaktan kork. (BAAD C II, 2009: 31).

Borç almaktan korkma, onu geri ödemek senin elindedir; ancak alacağın varsa, onun ne zaman geri geleceği belli olmayacağı için ondan kork.

Veresiye (borca) şarap içen, iki kez (kere) sarhoş olur.

“Veresiye alışveriş eden iki kez sarsılır; malı aldığı zaman bir süre sonra para ödemenin üzüntüsünü çeker, ödeme zamanı gelince de karşılıksız ödeme yapıyormuş gibi sıkılır.” (ADS).

Bu gruptaki atasözlerinde hem borç alan hem de borç veren kişinin nasıl bir ruh hali içerisinde olacağı tasvir edilmektedir. Borç alan kişi bireysel olarak kendi kendine bir takım sıkıntılar yaşarken, toplum içerisinde de rahat hareket edemez hâle gelir. Borç veren kişi ise, verdiği borcun geri gelip gelmeyeceğinin tedirginliğini yaşar. “Borçtan korkma alacaktan kork” (BAAD C II, 2009: 31) atasözünde ise, borç vermenin, borç almaktan daha kötü bir durum olduğu ifade edilmekte ve verilen borcun genellikle gelmediği ya da geç geldiği çağrışımı yapılmaktadır.

Bir başka bakış açısıyla borç verene yapılan öğütler, borç alana da yapılmış olmaktadır. Bir arada yaşayan ve aynı kültüre mensup olan insanların ortak bakış açısını yansıtan atasözleri, borçlu ve alacaklı karşılaştırması yapmak suretiyle, her iki durumun da hoş olmayan sonuçları olabileceğini vurgulamaktadır.

Borcun Ödenmesini Değerlendiren Atasözleri

Türk atasözlerinde genel anlamda “*borcun kötülüğü üzerinde durulur ve ödenmesi öğütlenir.*” (Çobanoğlu 2004: 34). Atasözlerinde borç ve borçluluk konusu genel olarak kaçınılması gereken bir durum olarak vurgulanmaktadır. Atasözleri, alınan borcun ödenme zamanı ve ödenme şekliyle ilgili bir tavsiyelerde bulunur. Bu başlık altında söz konusu bu atasözlerinden tespit ettiklerimizi ele alacağız. Bu atasözlerini şu şekilde sıralayabiliriz.

Borç uzayınca kalır, dert uzayınca alır.

“Borç zamanında ödenmezse borçluluk duygusu gevşer, hastalık uzun süreli olursa ölüme yol açar.” (ADS).

Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek.

“Borçlu ve dertli bir biçimde yaşanılmaz; borçtan kurtulmanın yolu onu vermek, onulmaz dertten kurtulmanın çıkar yolu ise ölmektir.” (ADS).

Bayramda borç ödeyene ramazan ağır (kısa) gelir.

“Vadesi yaklaşan bir borcu ödemek zorunda olan kimseye günler çok çabuk geçer.” (ADS).

Borç vermekle, düşman vurmakla.

“Borç vermekle, düşman vurmakla yok edilir.” (ADS).

Alacakla verecek ödeştirilmez.

“Bir yerden alacağınız parayla başka bir yere olan borcunuzu kapatamazsınız.” (Aksoy 1945: 250)

Borç iyi güne kalmaz.

“Borcu ilk fırsatta ödemek gerekir.” (ADS).

Borç ödemekle (vermekle), yol yürümekle tükenir.

“Birden ödenemeyen bir borç azar azar verilerek ödenebilir. (ADS).

Borç alınırken dost, ödenirken düşmandır. (BAAD 2009: 70).

Borç alan kişi aldığı borcu işinde kullanacağı için sevinerek alır; ancak borcunu öderken bu durumu yüksünür.

Alınan borcun geri ödenmesi konusunda tavsiyelerde bulunan bu gruptaki atasözlerinde, borcun ne şekilde ve ne zaman ödenmesi gerektiği yönünde öneriler bulunmaktadır. Burada borç alan kişinin rahatlaması için bir an önce borcunu ödemesi gerektiği vurgulanırken, borcunu ancak ödemekle bitirebilecek olan kişiye, bu sürecin zor geleceği de yine deneyimlerden hareketle ifade edilmektedir.

İnsan hayatının bütün yanlarıyla ilgili olarak tecrübelerden hareketle tavsiyelerde bulunan atasözleri, borç ve borçluluk konusunda da Türk halk felsefesini yansıtan imaj, değer ve çağrışımlar taşımaktadır. Yaptığımız incelemeler göstermektedir ki; borç ve borçluluk konusuna Türk atasözlerinde olumsuz bir bakış açısı söz konusudur. Birinci grupta topladığımız atasözlerinde, genel olarak borç almanın muhtemel olumsuz sonuçları sıralanmıştır. Buradan borç alınarak hayatın idame ettirilemeyeceği neticesi çıkartılabilir. Atasözlerinden hareketle yaptığımız değerlendirmeler göstermektedir ki; Türk halkı borç almayı, borçluluğu kaçınılması gereken bir durum olarak algılamakta ve değerlendirmektedir. Başkasından sağlanan kaynakla işlerin yürümeyeceği, yürüse de bu sürecin geçici olacağı, dolayısıyla borç almaktan kaçınılması gerektiği bu gruptaki atasözlerinde vurgulanmaktadır.

İkinci grupta topladığımız borçlunun ve alacaklının psikolojisini değerlendiren atasözlerinde hem borçlunun hem de alacaklının ruh hali tasvir edilmektedir. Özellikle borçlu olan kişi toplum içerisinde, aldığı borçtan dolayı bir anlamda rahat hareket edemez. Borçlu, “benzi sararmış”, toplum içerisinde “dili kısa”, “yalımı alçak”, “döşeği (gömleği) ateşten” şeklinde tasvir edilirken, alacaklı,

“borçlunun duacısı” olarak nitelendirilmektedir. Borçlu, borcundan dolayı genellikle türlü sıkıntılar içerisinde kalmaktadır.

Üçüncü grupta topladığımız borç ödemeyi ele alan atasözlerinde, alınan borcun ödenmesiyle ilgili tavsiyeler vardır. Bireysel ve toplumsal anlamda borcundan dolayı baskı altında olan kişi, en kısa sürede borcunu ödeyerek bu baskıdan kurtulacaktır.

İnsan hayatının vazgeçilmez uğraşlarından birisi olarak ticaret, toplumsal üretim ve tüketim ilişkilerinin önemli yanlarından biridir. Ticaret hayatında girişimci olmak, risk alabilmek söz konusu yapı içerisinde var olmanın ve kar amaçlı alışveriş döngüsünün devamının sağlanması bakımından kişide bulunması gereken bir niteliktir. Bu yapı içerisinde de borç almak ve borç vermek hem günlük hayatın küçük gereksinimleri açısından hem de ticari faaliyetler bakımından başvurulabilecek bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk halk felsefesinin yansımaları olan atasözleri, bu konuda temkinli bir yaklaşım ortaya koymakta, borç ve borçluluğun genel anlamda kaçınılması gereken bir durum olduğu vurgusunu yapmaktadır.

ⁱ Bu çalışmadan tespit edilen atasözleri makalede “ADS” şeklinde kısaltılarak gösterilmiştir.

ⁱⁱ Bu çalışmadan tespit edilen atasözleri makalede “BAAD” şeklinde kısaltılarak gösterilmiştir.

Kaynakça

Aça, M. Ekici M. vd. (2010). Anonim halk edebiyatı. (Ed: M. Öcal O.). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay.

Akün Ö. F. (2006). Atalar sözü. *TÜBAR*, XIX-Bahar: 117-119

Aksoy, Ö. A. (1945). *Gaziantep Ağzı II, Deyimler, Meşhur Sözler Atasözleri, Dualar, Beddualar*. TDK.

Boratav, P. N. (1995). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler I-II. (2009). Ankara: TDK.

Çobanoğlu, Ö. (2000) Geleneksel dünya görüşü veya halk felsefesinin halkbilimi çalışmalarındaki yeri ve önemi üzerine bazı tespitler. *Milli Folklor*. 6, 45.

Çobanoğlu, Ö. (2004). *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Elçin, Ş. (1981) *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Oy, A. (1972). *Tarih Boyunca Türk Atasözleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

<http://tdkterim.gov.tr/atasoz/> (erişim tarihi: 07.04.2012)